

Kovács Sándor

A hit szabadsága: jog vagy kötelesség?¹

Hiszen kegyelemből van üdvösségetek a hit által, és ez nem töletek van: Isten ajándéka ez. (Ef 2,8)

A hit tehát hallásból van, a hallás pedig a Krisztus beszéde által. (Róm 10,17)

Ünneplő gyülekezet, kedves rádióhallgatók, Testvéreim!

Kétszeres megtiszteltetés ma erről a szószékről prédikálni, egyrészt a vallásszabadság ünnepe, másrészt a Kossuth Rádió élő közvetítése teszi rendkívülivé ezt a napot. Egy harmadik, szívemet melengető tényről már nem is illene szólni, de el kell, hogy mondjam, életemben először állok a budapesti Nagy Ignác utcai templom szószékén, és hogy ez pont 2017 januárjában, a reformáció évében történik, az biztosan Isten különös kegyelmének, nem pedig az én szerény érdemeimnek köszönhető.

Mi, unitáriusok Isten kegyelméről viszonylag keveset beszélünk, inkább az Ő gondviselő szeretetét hangsúlyozzuk, pedig legalább annyira köszönhetjük létünket kegyelmének, mint gondviselésének. Isten különös kegyelme, hogy ma, 2017. január 15-én élnek még unitáriusok a Kárpát-medencében, mert annyi balszerencse közt, oly sok vizsály után sokszor érezték eleink, hogy „Énlaka fellett, a Firtos lova hátán, lehajtott fejjel elaludt a Gondviselés.” A katolikus Tamási Áronnál találóbban talán senki sem fogalmazta meg a kegyelem és a gondviselés unitárius dialektikáját. Mert bárhonnán is nézzük 450 éves történelmünket, azt látjuk, hogy egyházunk nem csak őseink hősi kitartásának és a mi tiszteletre méltó erőfeszítéseinknek, hanem Isten el-elszunnyadó gondviselésének, de mindig megújuló kegyelmének köszönhetően maradt fenn a mai napig. Egy híján 450 esztendővel ezelőtt, a méltán híressé vált tordai országgyűlésen az ország fedelme s a három nemzetalkotó rend, a szászok, a magyarok és a székelyek az Úristen kegyelmébe kapaszkodva, de a reformáció sikerében bízva így rendelkeztek:

¹ Elhangzott 2017. január 15-én Budapesten, közvetítette a Kossuth Rádió.

„Midőn a prédikátorok az evangéliumot prédikálják, hirdessék ki-ki az ő értelme szerint, és a közösség ha venni akarja, jó, ha nem, senki kényszerítéssel ne kényszerítse, az ő lelke azon meg nem nyugodván; de oly prédikátort tarthasson, a kinek tanítása önéki tesz. Ezért pedig senki [...] a prédikátorokat meg ne bánthassa, ne szidalmaztassék senki vallásáért senkitől. [...] és nem engedtetik senkinek, hogy senkit fogsággal vagy helyéből való elmozdítással fenyegetsen a tanításért: mert a hit Istennek ajándéka, ez hallásból van, a hallás pedig Istennek Igéje által.”

Kedves Testvéreim, nem tudom, van-e még egy olyan törvénycikk a világon, ahol a világi törvényhozó testület két szentírási helyre hivatkozva támogatná meg az evangélium hirdetésének és hallgatásának szabadságát. Isten igéje szolgál tehát e törvény alapjául, és kérdezem, vethetünk-e más alapot a meglévőnél? És válaszolok is: „A lerakott alapon kívül, amely a Jézus Krisztus, más alapot senki sem rakhat.” (1Kor 3,11)

Sokszor félreértjük és félremagyarázzuk a tordai országgyűlés végzését, és az egyéni jogok dekrétumát olvassuk ki soraiból. Valami olyasmit, hogy a hit személyes meggyőződés, és ez csak az individuumra, az egyénre tartozik. A hit magánügy, s az egyén jó istenhívő és keresztény lehet minden intézményi kötöttség nélkül is, hiszen imádkozni bárhol lehet. Csakhogy Tordán 450 évvel ezelőtt nem egy nagy svédasztalt terítettek a 21. század mindenből kiábrándult gyermekeinek, hogy az szellemi éhségét csillapítandó kedvére válogasson: egy falat keleti misztika, egy kis New Age bőven leöntve asztrológiával és megfűszerezve egy csipetnyi ezotériával és okkultizmussal. Mindenből egy keveset, a lényeg, hogy jól érezd magad, ma úgy is ez a divat.

1568-ban Tordán nem az egyén, hanem a közösség azon jogát erősítették meg, hogy Isten igéjét, az evangéliumot hirdessék és hallgassák, olyan pap vagy tanító szájából, akinek tanítása nem az egyén, hanem a közösség ítélete szerint hiteles, és megegyezik Isten igéjével.

A hit Isten ajándéka – hivatkoztak eleink a Szentíráásra. Karácsony után vagyunk, sokunkat elhalmoztak ajándékokkal. A fogyasztói és az egyén igényeinek kielégítésére felépített társadalmakban, így Európában is szokássá vált, hogy karácsony, vagy ahogyan a szekuláris világban mondani szokás, az ún. téli ünnepek után visszaváltják a nem kívánt ajándékot. Nem vagyok elégedett a kapott ajándékkal, visszaváltom. Internetes világunkban ez igazán könnyen megy, tizenöt napon belül megszabadulhatok a fölösleges vagy rossz rendeléstől, még csak meg sem kell indokolnom döntésemet.

A hit Isten ajándéka – szeretném megkérdezni, hogy valaki rendelt-e hasonlót az interneten? Azt tapasztaltam, különösen az utóbbi évtizedben, hogy igen megszaporodott azok száma, akik „visszaváltanak” tételekbe rendezett és szépen csomagolt hitünket, visszaváltanak, mert nem működik, vagy legalábbis nem úgy működik, ahogyan szeretnék. Többen is elmondták, hogy: megkereszteltek, valamikor még konfirmáltam is, de ennek nem sok haszna. Egyházam tanítását, hittételeit úgy-ahogy ismerem, de ez nem ad választ egzisztenciális gondjaimra és életem nagy kríziseire, a hitvallások nem védenek meg a tragédiáktól.

Szériahibás lehet az ajándék, azt írja rajta, 1568, én úgy tudtam, az egy jó kiadás, szinte 450 éves, de mihez kezdjek vele? Nekem nem működik, visszaváltom, mert tele vagyok csalódással, visszaváltom, mert megtagadtak barátaim, és elhagytak azok, akikről elhittem, hogy szeretnek. Visszaváltom, mert keresztre feszített az elkeseredés és a kilátástalanság. Visszaváltom, mert életem mélypontján a reménytelenség néma sírjába zuhantam, és úgy érzem, nincs igazság, és dajkamese minden feltámadás. Reményre, vigaszra, hitre szomjaztam, de csalódtam az egyháznak nevezett intézményben, és csalódtam a papban. Visszaváltom, mert remény helyett üres frázisokat, vigasz helyett keserédes szirupot kaptam, hit helyett pedig semmitmondó és érthetetlen tételeket szajkóztak. Jobb visszaváltanom az ajándékba kapott hitet.

Drága Testvéreim, az evangéliumokban és a Szentírásban én sehol nem olvastam azt, hogy Jézus a visszaváltó. Ő megváltó, nem a visszaváltó. Ő nem azért jött erre a világra, hogy visszaváltsa a nekünk nem tetsző életet, elhibázott cselekedeteinket, nem azért jött, hogy megoldja helyettünk a problémákat. Isten őt azért küldte, hogy pontosan a mi életünkön keresztül mutassa meg az üdvösség útját. A feltétel nélküli bizalmat, egymás elfogadását, a megbocsátást a közösségekben tanuljuk meg. Az önfeláldozás, a másokért való élés csak a közösségekben nyer értelmet, ezt tanuljuk nemzedékről nemzedékre, és a jó hír, az evangélium az, Testvéreim, hogy Isten nem mondott le rólunk, nem mondott le az egyénről, mert Ő tudja, hogy minden egyes életnek értelme és célja van, és ez a közösségekben teljesedik ki. A hit nem egy hosszú és unalmas jegyzék arról, hogy mit kell elhinni egyházaink tanításából, hanem járható út és közösségi életforma. A hit nevű alkalmazást nem a Play áruházból töltöttem le az okostelefonra, hogy elszórakozzunk vele üres óráimban. A hit nem önkiszolgáló automata, amibe bedobom a megfelelő pénzürmét, majd rábökök az egészség, jólét vagy kényelem gombra.

A hit az újrakezdés csodálatos lehetősége, a szív elhatározása, hogy jobbak, emberségesebbek legyünk. A hit az önátadás és a feltétel nélküli szeretet, a mindig megbocsátani kész szív, a hit segítségnyújtás a rászorulóknak, reményadás a reménytelennek. A hit nem pusztán egy értelmi tevékenység, hanem a legmé-

lyebb bizalom Isten és ember között. A hit: együtt sírni a sírókkal, és együtt örüvendezni a nevetőkkel. A hit fülünkön keresztül jut el a fejünkbe, de mindhiába, ha szívünket nem gyújtja lángra.

A hit hallásból van – olvassuk a római levélben, s boldogan nyugtázzuk, hogy manapság csupa hívó ember vesz körül, a metróban és az utcán is látni, hogy hallván hallunk. Mi másról árulkodhat a sok fej- és fülhallgató? Hangorkán tombol, s mi kétségbeesetten kapálózunk, és próbálunk partra vergődni ebben a hatalmas óceánban. Tordán, abban a provinciális öreg városban 449 évvel ezelőtt, farkasordító hidegben kimondták, hogy a hit Isten ajándéka, s ez az ajándék Isten igéjének meghallgatása által ölt testet.

Meg kell végre tanulnunk hallgatni, aztán csendben elgondolkodni a hallottakon és a halottakon. Isten igéje, Krisztus beszéde nem harsogja túl a világ zaját. Ez bennünk szólal meg, ha elég türelmesek és kitartóak vagyunk. Kirkegaard dán filozófus és teológus szerint a hit olyan, mint lebegni a végtelen óceánban. Minél inkább kapálózunk, annál nagyobb a valószínűsége annak, hogy elnyel a hullámsír. De ha nyugodtan rábízunk magunkat Istenre, akkor a felszínen maradunk.

Tanította-e valaki úszni a gyermekét? A legnehezebb mindig az, amikor azt mondjuk: bízzál, ne félj, ne essél kétségbe, engedd el magad, fenntart a víz. A hit ilyen bizalom, ne kapálózz kétségbeesetten, bízzál, engedd, hogy megtartsa életed Isten jóságába vetett hited. A hit ellentéte nem a kétkedés vagy a hitetlenség, hanem a bizalmatlanság, a félelem, az aggodalmaskodás, és úgy látom, hogy a 21. század Európája ezen az ingatag alapon kezdett el építeni.

Mindig csodáltam azokat az ismerőseimet, barátaimat, akik nem csak hallgatják, de értik is a zenét. Én botfülű vagyok, de még a magamfajtáknál is előfordul, hogy megérint a zene, ésszel nem tudom felfogni, de szívem lángolni kezd, és elindít bennem egy folyamatot. Érzések születnek meg bennem, emlékek elevenednek meg, oldódik a feszültség, és helyére lép valami csodálatos megnyugvás, bizalom. Ilyen csodálatos, életet átalakító muzsika a hit, a botfülűeknek is, mert hallani nem csak a fülünkkel, hanem a szívünkkel is hallunk, és ilyenkor a botfülű, a kétkedő, a hitetlen is felkiált, mint az evangéliumbeli néma gyermek apja: „Hiszek! Segíts hitetlenségemen!” (Mk 9,24)

Érdekes olvasmányélményem volt a napokban. Egy 1931-ből származó napilap digitális változatát böngésztem, amikor a szemem megakadt egy *Reformátorok Hungáriában* című eszme-futtatáson. Röviden az a lényege, hogy a mennyországban örök életet élő három reformátor, Luther Márton, Kálvin János és Dávid Ferenc visszatérnek Magyarországra látogatni. A történet nem egészen ötletgazdag, a 16. században ennél sokkal izgalmasabbat írtak unitárius előde-

ink, mégis elgondolkoztam azon, mit látnának a vezető reformátorok, ha 2017-ben meglátogatnának bennünket. Valószínűleg elcsodálkoznának, hogy a híveknek csak 3–5%-a jár templomba. Az említett újságcikkben az egyik reformátor imígyen panaszkodott: „De legszomorúbb, hogy nincsenek az én híveimnek áldozatkész pásztorai... Megszédítette őket a hatalom: pénz, birtok, ragyogás... De ami a legtragikusabb, visszaélnék a nevemmel, az én nevemben prédikálnak [...], de nem veszik komolyan a hívőket, s a hívők nem veszik komolyan őket.”

Vajon mi, unitáriusok hogy állunk hitünk elsőkélyesedésével? Az evangéliumot prédikáljuk-e, vagy a szószéken magunkat mutogatjuk, és jó esetben valami egyszemélyes monodrámát adunk elő? El tudjuk-e mondani tiszta lelkiismerettel, hogy azóta, hogy újból egy Unitárius Egyház van a Kárpát-medencében, komolyan vesszük híveinket? El tudjuk-e mondani, a tordai országgyűlés és Dávid Ferenc ránk vetődő árnyékában, hogy közösségeink egyetértésben élnek, hogy tehetségünk szerint hirdetjük az evangéliumot, hogy gyülekezeteink gyarapodnak?

Vagy jobb elhallgatni, hogy a mi közösségeinkben, egyházzrészeink között is vannak nézeteltérések. Vajon minket nem szédített meg a hatalom, a pénz, a ragyogás? Bizony, ötszáz évvel a reformáció után sem lettünk jellemesebb emberek. Túlságosan is saját erőnkre, képességeinkre, rációnkra hagyatkoztunk, s a kalkulusból kifelejtettük Istent. Hogyan is írta Szilágyi Domokos: „Hogy mindent megértesz, ne áltasd magad, a lélek végül rád pirít.”

Nem az ajándékba kapott hittel van baj, hanem azzal, hogy eltávolodtunk egymástól, rokon a rokontól, barát a baráttól, testvér a testvértől. Királyhágón innen és Királyhágón túl élő unitáriusoknak, vezetőknek és vezetetteknek jobban kellene bízunk Istenben és egymásban. Akaratlanul is a sokak által használt, a kissebségi sorsot szimbolizáló gyöngykagyló-motívum jut eszembe, s Szilágyi Domokos fájdalmas sorai: „hősöket izzadtunk ki magunkból – kézenfekvő, mégis mondom a hasonlatot: akár a gyöngykagyló, feleim, mert szomorú az, feleim, hogy mocskok által jutunk kincshez.”

A szívem azt mondja, hogy a szenvedések, a nézeteltérések, az éjszakába nyúló, sokszor bántó viták igazgyönggyé formálódnak közös munkánk és Isten kegyelme által, mert mindannyian értékteremtők vagyunk. 450 év tapasztalatával hátunk mögött, 450 év tüzes homokszemeinek sebeivel lelkünkben ma is Isten kegyelmébe kapaszkodunk. Őt kérjük, hogy őrizze meg keservesen kiizzadt igazgyöngyeinket, s adjon erőt ahhoz, hogy elfogadjuk ajándékát. Ámen